

Záverečná karta projektu

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-17-0579**
Slovenský výskum na sudánskej lokalite Duwejm Wad Hadž

Zodpovedný riešiteľ **Mgr. Mgr. Jozef Hudec, PhD.**
Príjemca **Ústav orientalistiky SAV, v. v. i.**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Ústav orientalistiky SAV v.v.i.
Archeologický ústav SAV v.v.i.

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

National Corporation for Antiquities and Museums (NCAM), Sudánska republika.

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Bez patentov, vynálezov a úžitkových vzorov. Výstupy tohto typu neboli pre multidisciplinárny výskum lokality Duwejm Wad Hadž ani plánované.

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

- HUDEC, Jozef - CHEBEN, Michal - KOVÁR, Branislav. Report on Surveys in Duwejm Wad Haj. In Asian and African Studies, 2019, vol. 28, no. 2, p. 168-179. ISSN 1335-1257. Typ: ADNB
- HUDEC, Jozef - CHEBEN, Michal - KOVÁR, Branislav. Výskumy lokality Duwejm Wad Hadž v Sudáne v rokoch 2017 a 2018. In Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV, 2019, roč. 65, s. 207-220. ISSN 0560-2793. Dostupné na : https://www.sav.sk/journals/uploads/1122202210_Hudec%20et%20al.pdf Typ: ADNB
- HUDEC, Jozef. Aegyptiaca on an exhibition in Pressburg/Bratislava in 1865. In Egypt and Austria XII : Egypt and the Orient: The Current Research. Edited by Mladen Tomorad. - Oxford : Archaeopress, 2020, s. 167-187. ISBN 978-1-78969-765-0. Typ: AFC
- KOVÁR, Branislav. Sila zániku. Kolapsy starovekých a stredovekých spoločností. Rec. Lucia Benediková, Jakub Drábik, Jozef Hudec, Matej Ruttkay, Evina Steinová. 1. vyd. Bratislava : Premedia, 2020. 264 s. Civilizácia, zv. 20. ISBN 978-80-81598-96-8.
- HUDEC, Jozef - KOVÁR, Branislav - FULAJTÁR, Emil - LIESKOVSKÝ, Tibor - HORÁKOVÁ, Lenka - ČERNÝ, Miroslav - BARTA, Peter. A Brief Report on the 2019 Season in Duwejm Wad Haj. In Asian and African Studies, 2021, vol. 30, no. 1, p. 202-224. ISSN 1335-1257. Dostupné na: <https://doi.org/10.31577/aassav.2021.30.1.10>
- SMOLÁRIKOVÁ, Květa - HUDEC, Jozef. The Lower Torso of a Granite Royal Statue from Duwejm Wad Haj. In Asian and African Studies, 2021, vol. 30, no. 2, p. 473-480. ISSN 1335-1257. Dostupné na: <https://doi.org/10.31577/aassav.2021.30.2.09> Typ: ADNB
- HUDEC, Jozef. Ako klimatická zmena vytvorila staroegyptskú civilizáciu. In: Kovár, B. – Zajac, O. – Benediková, L., Klíma v dejinách: Ako ľudí ovplyvňovala príroda a klimatické

zmeny. Pre-media: Bratislava, 2022, s. 69 – 85. ISBN 978-80-8242-101-2.

• HUDEC, Jozef - KOVÁR, Branislav - LIESKOVSKÝ, Tibor – FULAJTÁR, Emil - ČERNÝ, Miroslav - HORÁKOVÁ, Lenka – SMOLÁRIKOVÁ, Květa. Preliminary Report on the Duweym Wad Haj Season in 2022. Asian and African Studies, Volume 31, Number 2, 2022, s. 379 – 398, pl. 405 – 419. <https://doi.org/10.31577/aassav.2022.31.2.08>

• HUDEC, Jozef. Daniel Schimko and the royal shabtis in the Archaeological Museum, Slovak National Museum in Bratislava. In: Coppens, F. - Janák, J. – Smoláriková, K. (eds.), Knowledge and memory: Festschrift in honour of Ladislav Bareš. Charles University, Faculty of Arts, Prague, 2022, s. 221 – 237. ISBN 978-80-7671-088-7.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výskum splnil všetky hlavné úlohy, hoci definitívne nepotvrdil prítomnosť starovekého chrámu pod starou mešitou v Duweyme Wad Hadž. Archeologický výskum zdokumentoval torzo napatskej sochy z čiernej žuly, osídlenie z 13. - 14. storočia po Kr. a architektúru starej mešity, postavenej z nepálených tehliel. Výskum tak zásadne prispel k poznaniu dejín sudánskej islamskej architektúry, ktorej vývoj zatiaľ nie je dostatočne spracovaný, ako indikujú publikácie na túto tému v medzinárodnom prostredí. Preto je možné očakávať medzinárodný záujem a ohlasy nielen na doteraz publikované články, ale aj záujem o pripravované súborné publikovanie výsledkov multidisciplinárneho výskumu v Duweyme Wad Hadž. Anglicko jazyčná publikácia má v decembri 2022 pripravených cca 150 normostrán (t. j. viac ako 7 autorských stránok). Vzhľadom na statickú situáciu slovenská misia neplánuje na lokalite ďalší archeologický výskum, avšak s pomocou uvedenej publikácie sa bude snažiť iniciovať projekt vhodného slovenského subjektu, ktorý by s finančnou podporou medzinárodného sponzorov z oblasti krajín Zálivu (GCC) zabezpečil konzerváciu mešity a jej využitie ako turistického informačného centra pre okolité staroveké, kresťanské aj moslimské pamiatky. O takéto uplatnenie výsledkov výskumu prejavili záujem námestníčka sudánskeho Ministerstva kultúry a generálny riaditeľ Národnej korporácie pre pamiatky a múzeá počas návštevy slovenskej misie na lokalite. Tento zámer má tiež podporu honorárneho konzula SR v Sudáne a sudánskej generality, pochádzajúcej z kmeňa Šajgája, usadeného v okolí lokality Duweym Wad Hadž.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Lokalita Duweym Wad Hadž sa nachádza na ľavom brehu rieky Níl, oproti Džebel Barkal. Pod starou mešitou sa očakávalo objavenie starovekého chrámu. Geofyzikálny prieskum v roku 2018 naznačil podzemné štruktúry. Archeologický prieskum identifikoval kamenný materiál používaný na stavbu starovekých chrámov. V roku 2019 archeologický výskum objavil morské lastúry a sídliskové vrstvy popola v hĺbke cca. 1,5 m. Ich datovanie 14C bolo do 13. a 14. storočia po Kr. Bol vytvorený 3D model architektúry starej mešity. Geodézia potvrdila presnú orientáciu kiblovej steny smerom ku Kaabe v Mekke, stena bola postavená s odchýlkou asi 5 stupňov smerom k ostatným stenám mešity. Pôdny prieskum ukázal polohu starej mešity na najmenej 7 m hrubom komplexe naviatych pieskov. Vykopávky v roku 2022 objavili vnútorné štruktúry starej mešity - najmä kamenno-hlinité podstavce stĺpov a pilierov. Pozdĺž vnútorných stien bol postavený riwák a jeho arkády vytvorili asymetrické otvorené nádvorie. Medzi hlavné ciele výskumu patrili (A) získanie nových poznatkov o lokalite, (B) výskum prítomnosti sakrálnych architektúr, (C) 3D dokumentácia architektúr a (D) skúmanie histórie výstavby a osídlenia v okolí. Výskum splnil všetky ciele, s výnimkou potvrdenia prítomnosti starovekej sakrálnych architektúry. Existujú len nepriame náznaky starovekého sakrálného priestoru, založeného na náleze čiernej a červenej žuly, alabastru a torza napatskej kráľovskej sochy. Pôdny prieskum nevylúčil existenciu menšieho antického chrámu hlbšie pod náleziskom. Pre definitívnu odpoveď by však musela byť odstránená stará mešita. Tá je však významná pre dejiny vývoja sudánskej islamskej architektúry a môže súvisieť aj s púťou hadž zo západnej a strednej Afriky.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The Duweym Wad Haj site is located on the left bank of the Nile River, opposite Gebel Barkal. An ancient temple was expected to be discovered below old mosque. The geophysical survey in 2018 indicated subterranean structures. Archaeological survey

identified stone material used for construction of ancient temples. In 2019 archaeological research discovered sea shells and ash settlement layers in depth of approx. 1.5 m. Their ¹⁴C dating was to the 13th and 14th centuries AD. A 3D model of the architecture of the old mosque has been done. Geodetics confirmed the exact orientation of the qibla wall towards the Kaaba in Mecca. The wall was not built at a deviation of about 5 degrees towards the other walls. Soil survey indicated location of the old mosque on at least 7 m thick complex of eolic sands. The excavations in 2022 discovered interior structures of the old mosque - mainly stone-earthen bases of columns and pillars. A riwaq was constructed along the internal walls, and its arcades created asymmetric open courtyard. The main objectives included (A) gaining new knowledge of the site, (B) research on a presence of sacral architectures, (C) the 3D documenting of architectures, and (D) exploring the construction and settlement history in the surroundings. The research fulfilled all the objectives, with exception of confirming presence of an ancient sacral architectures. There are only indirect indications of an ancient sacral space, based on discovery of black and red granite, alabaster and a torso of the Napatan royal statue. The soil survey did not preclude the existence of a smaller ancient temple deeper below the site. To get an evident answer, the old mosque should be removed. The mosque, however, is important for development of Sudanese Islamic architecture, and might be also related to the haj pilgrimage from Western and Central Africa.